

Inspiratiedocument Covid-19 Programma Lijn 2 - Zorg en preventie

Lijn 2 van het Covid-19 programma richt zich op zorg en preventie. In het programmavoorstel worden 3 thema's onderscheiden:

- Organisatie van zorg en preventie
- Zorg en preventies voor kwetsbare burgers
- Transmissie en epidemiologie

Op basis van een inventarisatie in het veld heeft het ZonMw-bureau onderstaand de 3 thema's nader uitgewerkt. Het is bedoeld om inzicht te geven in de vraagstukken die er momenteel spelen rondom Covid-19. Daarnaast hebben veldpartijen en fondsen ook concreet aangegeven welke initiatieven en prioriteiten er op dit moment zijn. In bijlage 1 treffen jullie een overzicht hiervan.

I Organisatie van zorg en preventie

Covid-19 heeft impact op het gehele zorgsysteem: het raakt het volledige zorgpad van gezonde burger tot patiënt. Alle sectoren ervaren hiervan de effecten, zowel burgers/ patiënten als zorgverleners en organisaties zelf. Het onderdeel zorgorganisatie richt zich dan ook op al deze sectoren. Dus niet alleen (acute of uitgestelde) ziekenhuiszorg, maar juist ook preventie, jeugd(gezondheids)zorg, ouderenzorg, verpleeghuiszorg, huisartsenzorg of palliatieve zorg. Waar mogelijk is een ketenbenadering wenselijk, hoe kunnen deze sectoren van elkaar leren en meer op elkaar afstemmen? Hoe kan bevoorrading en beschikbaarheid van hulpmiddelen verbeterd worden? Tegelijk vragen bepaalde ontwikkelingen juist om een specifieke, sectorgerichte benadering. Welke mogelijkheden bieden internationale ontwikkelingen op dit gebied?

Mogelijke richtingen:

- **Governance:** Onderzoek dat bijdraagt aan de verbetering van de organisatie van zorg en preventie:
 - Wie is waarvoor verantwoordelijk en wanneer?
 - Wat kunnen sectoren van elkaar leren?
 - Waar is een gezamenlijke aanpak mogelijk?
 - Hoe kan inzet van data nog beter benut worden?
- **Effecten:** onderzoek naar effecten van de pandemie en de maatregelen op het functioneren van zorg en preventie: Wat werkt wel en niet, en wat zijn de leermomenten daarvan?
 - Burgers: al dan niet met verhoogd risico: worden risicogroepen voldoende bereikt, zijn de nodige diensten toegankelijk op een passende manier?
 - Patiënten: wat zijn effecten van uitgestelde zorg en hoe kan dit voorkomen worden? Welk type zorg betreft dit specifiek?
 - Zorgverleners: aanpak ter voorkoming van besmetting en in de (psychosociale) begeleiding gedurende en na afloop van de crisissituaties in zorginstellingen.
 - Zorgorganisaties: hoe kunnen zorgorganisaties zich voorbereiden op toekomstige pandemieën en hoe kan samenwerking daarin bevorderd worden?

II Zorg en preventie voor kwetsbare burgers

Kwetsbare burgers binnen de context van dit programma is gericht op een brede groep burgers die tijdens de coronacrisis meer dan anderen geraakt worden door de gevolgen van de genomen maatregelen dan wel kwetsbaarder zijn dan anderen voor het Covid-19-virus. Dit kan een effect hebben op de korte maar ook op de langere termijn. Denk hierbij aan de mentale gevolgen van de 'geen bezoekenregeling' in verpleeghuizen, ggz instellingen, jeugd(gezondheids)zorg en instellingen voor gehandicapten, de thuiswonende ouderen die geen of minder zorg en/of ondersteuning ontvangen en vereenzamen, de verhoogde risico's voor mensen met longproblematiek of jeugd die opgroeit in armoede of een onveilige thuissituatie. Daarnaast ook burgers met beperkte gezondheidsvaardigheden, fysieke of psychische aandoeningen of sociaaleconomische achterstand. Denk ook aan de gevolgen voor de thuissituaties waarin noodzakelijke zorg wegvalt vanuit het medisch kinderdagverblijf, speciaal onderwijs, dagbesteding, thuiszorg en ambulante ondersteuning.

Mogelijke richtingen:

- **Effecten van preventieve coronamaatregelen op kwetsbare groepen:**
 - Welke negatieve effecten worden signaleerd?

- Welke mitigerende maatregelen worden reeds ingezet en wat is er aanvullend nodig?
- Welke van de mitigerende maatregelen zijn ook bruikbaar in de toekomst tijdens en na de crisis?
- **Mijden van (noodzakelijke) zorg:**
 - Wat is de omvang en wat zijn de gevolgen op korte en lange termijn inzake gezondheid maar ook sociaal-maatschappelijk?
 - Op welke wijze is het vermijden van zorg te ondervangen?
 - Welke invloed heeft dit op onzinnige zorg?
- **Onderzoek naar (medisch)ethische vraagstukken:**
 - Toegang tot zorg voor kwetsbare groepen bij capaciteitsproblematiek
 - Allocatie systematiek
 - Autonomie van (vanuit coronaperspectief gelabelde) kwetsbare mensen zoals ouderen in het verpleeghuis
- **Palliatieve zorg:**
 - Wat betekent de korte palliatieve fase voor patiënten en hun naasten?
 - Wat is de impact van het ontbreken van advanced care planningsgesprekken?
 - Is er een mogelijkheid om de palliatieve fase bij een patiënt met Corona eerder te signaleren en daarnaar te handelen?
- **Preventie:**
 - Verhoogd risico op corona versus druk op gezonde leefstijl om transmissie te beperken: risico's benadrukken en beter begeleiden naar gedragsverandering of behandeling? Hoe kan dat op een passende manier ingericht worden voor verschillende doelgroepen?
 - Impact van corona op sociale ongelijkheid in de maatschappij: de risico's op achteruitgang in gezondheid (en breder) nemen toe. In welke mate? Wat is daar nu, door vroeg ingrijpen, van te voorkomen?

III Transmissie en epidemiologie

Inzichten in epidemiologie en transmissie en het effect van de gestelde maatregelen zijn nodig om het verloop van de Covid-19 epidemie te voorspellen en beslissingen over maatregelen te ondersteunen. Hiertoe is verder onderzoek nodig naar routes van overdracht, modellering en ook studies naar gedrag en compliance met de maatregelen

In de eerste wave van het Covid-19 programma heeft ZonMw 4 studies gehonoreerd waar transmissie aan bod komt: een cohort studie van herstelde Covid-patiënten naar het verloop van ziekte, langetermijnprognose, kruisreactiviteit, her-infectie en immuunrespons; naar dragerschap, ziektelast en transmissie van en naar kinderen; ziekenhuisepidemiologie ter ondersteuning van infectiepreventiemaatregelen en een sequencing studie om verspreidingsroutes, transmissie en virusevolutie te voorspellen.

Mogelijke richtingen:

- **Epidemiologische modellering van het verloop van de epidemie** in Nederland, inclusief verschillende maatregelen en hun effecten: verspreidingswijzen en routes, relatie van onderliggende aandoeningen en transmissie en verloop van ziekte; 'verborgen' mortaliteit in de eerstelijns; kennis over langdurige klachten/chronische ziekte na andere een virale infecties.
- **Verloop van immuniteit en infectie:** verloop van individuele en groepsimmuniteit: remmen van ernst van infectie, mutaties van het virus; effect van publieke maatregelen en specifieke, praktijkorganisatorische maatregelen op infectiepreventie; bereidheid op testen, thuistesten en vaccinatie, pre-operatieve screening op covid-19
- **Modelleren van exit-strategieën** en andere preventieve maatregelen: modellen voor klinische en voorspellende toepassingen, oa om gefaseerd stoppen met sociale isolatiemaatregelen te volgen, transmissie te verminderen of voorspellen ziekenhuisopnames en IC bedden; transmissie tussen landen.
- **Gedragsstudies:** begrijpen en bevorderen van compliance met Covid-19 voorzorgsmaatregelen onder de algemene bevolking en specifiek te onderscheiden doelgroepen o.a. naar leeftijd, setting, en het effect op transmissie.

Bijlage 1: Overzicht initiatieven/prioriteiten Lijn 2 Zorg en Preventie - aangereikt vanuit veldpartijen/fondsen

Beroepsgroep/fonds	Onderwerp	
NHG	Wat is de verborgen Covid-19 mortaliteit in de eerste lijn, bij patiënten die klinisch verdacht zijn, maar geen PCR test ondergingen? (in lijn met consortium Huisartsgeneeskunde activiteiten)	Epide risicofa
NHG	Welke palliatieve en (non)medicamenteuze ondersteunende maatregelen worden er door huisartsen geboden aan Covid-19 patiënten die niet meer naar het ziekenhuis gaan?	Organi:
NHG	Wat is het effect van alle praktijkorganisatorische richtlijnen, de afgeleide kwaliteitsnormen en de ondersteunende implementatieproducten die daarvoor beschikbaar zijn. Bij uitstek nu de huisartsenrichtlijnen op het gebied van: Infectiepreventie, maar ook POCT, ADEPD, HASP etc.	Richtlijj
Longfonds	Door middel van data meer inzicht krijgen in de Covid-19 uitbraak met een driedelige doelstelling: 1. Flatten the curve 2. Reduceren onzekerheid burgers 3. Hulp bij herstel van economische consequenties	
5.1.2e 5.1.2e (UMC Utrecht)	Triage in de medische zorg: vragen die onderzocht zouden moeten worden om op een transparante en verdedigbare wijze om te gaan met triage in de medische zorg	Ethiek
MLDS	Welke lessen leren we voor toekomstige nieuwe virusinfecties in het kader van pandemie specifieke zorg, danwel standaardzorg voor zowel MDL patiënten als mensen die wellicht door de pandemie MDL patiënt worden?	
KWF	De effecten van prostaatkanker diagnose-uitstel in Nederland	
KWF	Smart biopsy device for selecting alternative cancer treatment in COVID times	
KWF	Outcomes of elective cancer surgery during the COVID-19 pandemic crisis: an international, multicentre, observational cohort study (CovidSurg-Cancer)	
KWF	Skin cancer diagnostics in the '1.5-meter society'	